

Соціальні медіа значно розширюють технічні можливості для роботи вчених. Водночас мають рацію дослідники, які вказують на ряд проблем і бар'єрів, що виникають при цьому в науковців.

Багато з них або зовсім не користуються мережевими сервісами, або користуються ними поверхнево та пасивно. Якщо оцінювати активність у наукових мережах, то, як правило, на початку проекту можна спостерігати сплеск активного приєднання користувачів до мережі, але згодом інтенсивність їхньої діяльності (участь в обговореннях, кількість публікацій) значно зменшується і найчастіше вони обмежуються формальною присутністю в мережі, хоча сама мережа продовжує розширюватися за рахунок нових учасників. Засновники мережі «Українська наукова інтернет-спільнота» А. Пелецишин та Ю. Серов за роки існування цієї мережі дійшли висновку, що «українська наукова громада є пасивною, як і все українське суспільство. А може, ще пасивнішою. Ще однією проблемою є те, що велика частина цієї громади – це старші науковці, які мало користуються Інтернетом, не мають навичок онлайн-спілкування»¹.

Більшість користувачів мереж, блогів та інших інтерактивних сервісів є представниками молодого та середнього покоління. Частка вчених, що представляють старше покоління, дійсно, невелика.

Очевидно, що науковий мережевий сегмент лише відображає можливості реального наукового середовища. Ю. Халавка (засновник спільноти «Українські науковці у світі» (дата заснування – 2008 р., учасників – 2,5 тис., 90 % з них – науковці з ученими ступенями, середній вік – 30 років)): «Вкласти гроші в науку – ризикова справа. В Україні нема культури цього пасивного фінансування, коли ви фінансуєте у десять проектів, і лише один стає Фейсбуком»².

Методи проведення наукової роботи склалися століттями, і змінити їх швидко не виходить, зазначає М. Шварцман. У багатьох галузях науки, наприклад комп'ютерних, успішно застосовуються колективні методи, а в ряді інших це набагато складніше. У науковому світі пріоритет визначається публікаціями та патентами, тому багато вчених побоюються висловлювати в соціальних медіа ідеї, які можуть бути використані їхніми науковими конкурентами. Але можна погодитися з думкою дослідника, що успішним використанням соціальних медіа може бути популяризація науки. У багатьох блогах активні вчені намагаються популярно викласти новини своєї науки. Кадрові агентства успішно використовують соціальні мережі

¹ Люди, які об'єднують науковців // Укр. правда. – Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/technology/2013/04/16/126919>.

² Там само.

вчених для пошуку персоналу. Співробітники міністерств науки можуть ясніше розуміти картину зв'язків між ученими та роль кожного у розвитку галузі. Активно функціонують форуми з обговорення роботи наукового обладнання. Підбір бібліографічних описів і повних текстів зручний в онлайн-менеджерах посилань і цим теж активно користуються³.

Є. Мележик, засновник Scientific Social Community, вважає, що «ступінь поінформованості про нашу науку дуже низький. За кордоном усі знають, де про що шукати, де які гранти є, а у нас – ні. Тому щомісяця ми публікуємо близько 70 грантів і 200 конференцій з усіх дисциплін»⁴.

Якщо ми звернемося до західного досвіду, то побачимо, що онлайн-соціальні медіа також можна поділити на дві категорії: універсальні та спеціальні. Прикладами універсальних можуть бути Frontiers, BiomedCentral, PLoS, Intech, які надають платформи для взаємодії вчених за допомогою ведення блогів, форумів, груп за інтересами. Як правило, вони виникають на базі вже наявного репозитарія наукових статей, шляхом розширення функціоналу видавничої платформи. Okремо можна виділити платформи, що надають сервіси спільної роботи з бібліографічними даними, такі як Mendeley, Academia.edu, ResearchGate, Citeulike і ряд інших, які були спеціально створені для побудови соціальних мереж учених на основі їхніх публікацій. У цих мережах можна відстежувати будь-яку активність тих учених, чия діяльність вам цікава. Хоча функція контролю появи публікацій вподобаного автора є в більшості видавничих платформ, у соціальній мережі ми можемо відстежити не лише його публікації в одного видавця, а також усі новини, які він розмістив, конференції, у яких він планує взяти участь, і статті, які він віддав в інші видавництва. У табл. 1 наведено відомості щодо активності використання ряду наукових ресурсів⁵.

³ Шварцман М. Социальные медиа ученых как источник информации // Рос. ассоц. электрон. б-к. – Режим доступа: <http://www.aselibrary.ru/blogs/archives/1135/?author=8>.

⁴ Люди, які об'єднують науковців // Укр. правда. – Режим доступа: <http://life.pravda.com.ua/technology/2013/04/16/126919>.

⁵ Шварцман М. Социальные медиа ученых как источник информации // Рос. ассоц. электрон. б-к. – Режим доступа: <http://www.aselibrary.ru/blogs/archives/1135/>.

Таблиця 1. Активність використання деяких наукових ресурсів

Ресурс	К-сть учасників	К-сть статей	Заходи в березні 2012 р.
Mendeley	800 000 (на березень 2010 р.)	35 388 555	481 673
Academia.edu	1 276 532	1 275 500	238 674
ResearchGate	1 500 000	45 000 000	91 678

В основному ці мережі використовують для того, щоб розмістити свої статті, зробити підбірку статей для майбутніх досліджень, з'ясувати наукові інтереси колег. Активного обговорення наукових проблем тут, як правило, теж не відбувається.

Цікавою комбінацією освітнього порталу та соціальної мережі є Scitable (<http://www.nature.com/scitable>), створений Nature Publishing Group. Це відкритий портал для вчених і студентів, на якому виставляються статті відомих авторів, засоби навчання та перевірки знань, створено можливості для спілкування відвідувачів порталу. Викладач може розробити «маршрут» по окремій темі, тобто послідовність вивчення матеріалів сайту для оптимального засвоєння матеріалу. Зареєстрований користувач у Scitable може мати свій профіль з описом особи, персональний простір для збирання корисних посилань, статей, нотаток. Оскільки всі розміщені дані проходять рецензування фахівцями з Nature Publishing Group, то на сторінки порталу потрапляє лише перевірений матеріал, що, поза сумнівом, підвищує довіру до ресурсу.

...Орієнтуватися у великій кількості блогів по всьому світу, які ведуть активні вчені, журналісти, викладачі, студенти та просто захоплені наукою люди, може допомогти агрегатор блогів Scienceseeker...

Творці сайту автоматично збирають публікації із понад 1 тис. блогів у форматі RSS або Atom. Усі блоги розподілені за тематикою, і тому є можливість проглядати лише ті блоги, які становлять інтерес у певний момент.

Водночас Unite Regionale de Formationa l'Information Scientifique et Technique провела дослідження використання вченими сучасних інтернет-технологій для наукової діяльності, у якому з'ясувала, що соціальні мережі та

взагалі інтернет-технології у приватному житті французьких учених використовуються набагато інтенсивніше, ніж у професійній діяльності. Лише 5 % з них публікують в Інтернеті дані досліджень для спільного використання. Серед позитивних змін можна відзначити зростання публікацій у відкритих архівах. Понад 38 % опитаних учених регулярно розміщують там свої праці ⁶.

Отже, соціальні мережі, блоги надають широкі можливості для самовираження науковців, поширення своїх ідей, налагодження професійних контактів. Тоді як створення *спеціалізованих науково-освітніх мереж, віртуальних співтовариств, побудова корпоративних зв'язків* зумовлені, крім необхідності налагодження інформаційного наукового обміну, ще й потребою в обробці великих обсягів інформації, що її продукує наукова сфера (*Соціальні мережі як чинник розвитку громадянського суспільства: [монографія] / [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін.]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2013. – С. 133–137*).

⁶ Там само.